

საერთაშორისო დაბეგვის გავლენა ქართულ ეკონომიკაზე

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2025.02.08>

რეზიუმე

ბოლო ათწლეულის განმავლობაში საერთაშორისო საგადასახადო სისტემის ცვლილებები დიდ გამოწვევად იქცა მსოფლიოსთვის, განსაკუთრებით იმ ქვეყნებისათვის, რომელთა ეკონომიკური სტრუქტურა დამოკიდებულია უცხოურ კაპიტალზე. საქართველო მათ შორისაა. გლობალური მინიმალური გადასახადის (15%) ამოქმედებამ, დასაბეგრი ბაზის შემცირებისა და მოგების გადატანის (BEPS) სტანდარტების მიღებამ, აგრეთვე საერთაშორისო გამჭვირვალობის ახალმა მოთხოვნებმა, მნიშვნელოვნად შეცვალა ის გარემო, რომელშიც ჩვენი ქვეყანა, ინვესტიციებისთვის კონკურენციას ართმევდა თავს. ამ სტატიაში განხილულია, როგორ აისახა ეს ცვლილებები საქართველოს ეკონომიკის დინამიკაზე, საინვესტიციო გარემოზე და ეკონომიკურ პოლიტიკაზე. ანალიზი ეფუძნება ბოლო წლების ეკონომიკურ მონაცემებს, საერთაშორისო ორგანიზაციების შეფასებებსა და ადგილობრივ სტრუქტურულ რეალობას. დასკვნა ხაზს უსვამს, რომ გრძელვადიანი განვითარება საჭიროებს გადასვლას იმ მოდელიდან, სადაც მთავარი უპირატესობა დაბალი გადასახადები იყო, ისეთ ეკონომიკაზე, რომელიც კონკურენციას გაუძღვება ცოდნაზე, ადამიანურ კაპიტალსა და ტექნოლოგიებზე დაყრდნობით.

საკვანძო სიტყვები: საგადასახადო სისტემა, დასაბეგრი ბაზის შემცირება, მოგების გადატანა, პირდაპირი ინვესტიცია.

ნიკა ხულორდავა

სსუ ბიზნესის ადმინისტრირების
მიმართულების დოქტორანტი
<https://orcid.org/0009-0003-6468-5969>
Email: nikakhulordava.1@gmail.com

THE IMPACT OF INTERNATIONAL TAXATION ON THE GEORGIAN ECONOMY

Nika Khulordava

Doctoral student in Business Administration, GSU
<https://orcid.org/0009-0003-6468-5969>
Email: nikakhulordava.1@gmail.com

ABSTRACT

Over the past decade, international tax reforms have significantly reshaped the global economic landscape, particularly for small open economies that rely heavily on foreign investment. Georgia is among the countries most affected by these changes. The implementation of the 15% global minimum tax, the BEPS standards, and stricter international transparency requirements have fundamentally altered the environment in which Georgia previously competed through low tax rates. This paper examines how these transformations influence Georgia's economic dynamics, investment climate, and fiscal policy. The analysis draws on recent economic data, international assessments, and domestic structural characteristics. The paper concludes that Georgia must adjust its development model by reducing its dependence on tax-driven incentives and transitioning toward an economy built on knowledge, innovation, productivity, and human capital.

Keywords: Tax system, tax base reduction, profit shifting, direct investment.

შისავალი

საერთაშორისო საგადასახადო წესრიგი, რომელიც წინა საუკუნის განმავლობაში ეტაპობრივად, ნელა და ფრთხილად იცვლებოდა, დღეს სრულიად ახალ ფაზაშია შესული. ტექნოლოგიურმა გლობალიზაციამ, ტრანსნაციონალური კომპანიების გაძლიერებამ, ფინანსური ნაკადების უპრეცედენტო მობილობამ და ციფრული ეკონომიკის ნელ-ნელა დომინაციამ ქვეყნები პრაქტიკულად აიძულა, წარმოედგინათ საგადასახადო სისტემის ფუნქციონირება სრულიად ახალი კუთხით. მიუხედავად იმისა, რომ გლობალიზაციის მრავალ უპირატესობას ვხედავთ, მან ასევე მნიშვნელოვანი გამოწვევები შექმნა: მოგების ხელოვნური გადატანა, დაბეგვრის თავიდან აცილების რთული სქემები და ქვეყნებს შორის საგადასახადო კონკურენცია ხშირად გამოიხატებოდა არა ინოვაციებითა და პროდუქტიულობით, არამედ განაკვეთის მაქსიმალური შემცირებით.

საქართველოს შემთხვევაში ეს ტენდენცია განსაკუთრებით კარგად ჩანს. როგორც მცირე ეკონომიკას, რომელსაც შიდა ბაზარი შეზღუდული აქვს, საქართველოს უწევდა გარდაუვალი არჩევანის გაკეთება: ან დაედო აქცენტი იმაზე, რითაც შეუძლია კონკურენცია, მარტივობა, დაბალი გადასახადები, მოქნილი რეგულაციები, ან შეექმნა ისეთი ეკონომიკა, რომელიც კონკურენციას გაუძლებდა შიდა ბაზრის ზომის მიუხედავად. საქართველომ პირველი გზა აირჩია, და გარკვეული პერიოდი ეს გზა ეფექტიანი აღმოჩნდა.

თუმცა, თანამედროვე საგადასახადო რეფორმები ამ მიდგომას მნიშვნელოვნად ასუსტებს. გლობალური მინიმალური გადასახადი, რომელიც 15%-იან მდგრად ზღვარს აწესებს საერთაშორისო კომპანიებისთვის, საქართველოს მსგავს ქვეყნებს ფაქტობრივად ართმევს ერთ-ერთ მთავარ უპირატესობას. შეიძლება ითქვას, რომ მსოფლიო ნელა გადადის ბიზნესგარემოს ისეთ სტრუქტურაზე, სადაც კონკურენცია აღარ არის განაკვეთში, არამედ, რეალურ ეკონომიკურ აქტივობაში, ადამიანურ კაპიტალში, ინფრასტრუქტურასა და პროდუქტიულობაში.

სტატიის მიზანი სწორედ ამ პროცესის ანალიზია: როგორ მოქმედებს საერთაშორისო საგადასახადო ტრანსფორმაცია საქართველოს ეკონომიკაზე, რას კარგავს ქვეყანა, რას იძენს და მნიშვნელოვნად, რა შეიძლება გააკეთოს, რათა მომავალი ეკონომიკური მოდელი იყოს მდგრადი, კონკურენტუნარიანი და თანამედროვე გლობალურ წესრიგზე მორგებული.

საქართველოს საგადასახადო მოდელის ისტორიული ევოლუცია

საქართველოს საგადასახადო სისტემა 2000-იანი წლების დასაწყისიდან ემყარებოდა სამ მთავარ პრინციპს:

- დაბალი განაკვეთები;
 - მარტივი ადმინისტრირება;
 - ინვესტორებისთვის პროგნოზირებადი გარემო.
- სწორედ ამ სამი კომპონენტის ერთობლიობამ შექმნა ის ფონი, რომელზეც უცხოური ინვესტიციები შედა-

რებით სწრაფად იზრდებოდა. ფაქტია: საქართველოს გარკვეული პერიოდი, ერთ-ერთი ყველაზე დაბალი საგადასახადო ტვირთი ჰქონდა ევროპისა და აზიის მასშტაბით.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა მოგების გადასახადის განაწილებაზე გადასახდელ მოდელს, რომელიც არსებითად ცვლიდა მიდგომას: თუ კომპანიამ მოგება არ გაანაწილა, გადასახდსაც არ იხდიდა. ასეთი მოდელი ინვესტორებს საშუალებას აძლევდა თავისუფლად აღედგინათ რეინვესტიციები, რაც ეკონომიკურ აქტივობას უწყობდა ხელს.

როდესაც ეს სისტემა 2017 წელს ამოქმედდა, ინვესტიციების მოცულობის ზრდა მართლაც შეინიშნა. საქსტატის მიხედვით, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების წლიური ნაკადი 20%-ით გაიზარდა სწორედ რეფორმის შემდგომ წელს. თუმცა ამ წარმატებას გარკვეული ჩაკეტილობაც ჰქონდა, სისტემა მეტწილად ემყარებოდა გათვლას, რომ დაბალი გადასახადი თავისთავად მოიზიდავდა ბიზნესს. ეს ლოგიკა მაშინ მუშაობდა, როცა მსოფლიო საგადასახადო წესრიგი ფრაგმენტული იყო. მაგრამ დასაბეგრი ბაზის შემცირებისა და მოგების გადატანის (BEPS) გაძლიერების შემდეგ კომპანიებს ემუქრებათ დამატებითი დაბეგვრა თავიანთ ქვეყანაში, თუ საქართველოში გადახდილი გადასახადი 15%-ზე დაბალია. შედეგად, საქართველოს დაბალ განაკვეთს აღარ მოაქვს ის ეფექტი, რაც ადრე ჰქონდა.

საგადასახადო ბაზის შემცირება და მოგების გადატანა (BEPS), გლობალური მინიმალური გადასახადი და მათი პრაქტიკული გავლენა

მთავარი მიზანი მარტივია: მოგება დაიბეგროს იქ, სადაც ის რეალურად იქმნება.

ამ პრინციპის გარშემო აგებულია 15 მიმართულება, რომელთაგან საქართველოსთვის ყველაზე მნიშვნელოვანებია:

- ტრანსფერული ფასების მკაცრი წესები;
- ეკონომიკური არსის მოთხოვნა;
- დაბეგვრის შეუსაბამობების აღმოფხვრა;
- ხელოვნური სტრუქტურების აღმოფხვრა.

ეს ნიშნავს, რომ კომპანიებს აღარ შეუძლიათ მოგების გადატანა დაბალი დაბეგვრის ქვეყნებში მარტო იმისთვის, რომ ნაკლები გადაიხადონ.

გლობალური მინიმალური გადასახადი კი დამატებით განსაზღვრავს:

თუ კომპანია ქვეყანაში 15%-ზე ნაკლებს იხდის, სხვაობას მაინც გადაიხდის იმ ქვეყანაში, სადაც რეზიდენციაა.

ეს პირდაპირ ართმევს ბიზნესს მოტივაციას, საქართველოში მხოლოდ საგადასახადო მიზეზით მოვიდნენ.

ეკონომიკური სტრუქტურის თავისებურებები და საგადასახადო ცვლილებებზე რეაგირების მექანიზმები

საქართველოს ეკონომიკური სტრუქტურა ისეთი კონფიგურაციით ხასიათდება, რომელიც საგადასახადო პოლიტიკის ცვლილებებისადმი მაღალი მგრძობე-

ლობით გამოირჩევა. ქვეყნის მთლიან ეკონომიკურ სისტემაში დომინანტი ადგილი უკავია მომსახურებას, რომლის წილი 55-60%-ს შორის მერყეობს. ამავე დროს, მრეწველობა ქმნის 23-25%-ს, ხოლო სოფლის მეურნეობა - 7-8%-ს. ასეთი განაწილება აჩვენებს, რომ საქართველოს ეკონომიკა დიდწილად ეფუძნება იმ სექტორებს, რომლებიც გარე ეკონომიკური გარემოს ცვლილებებზე სწრაფად რეაგირებს.

მომსახურების სფეროს მაღალი წილი იმას ნიშნავს, რომ საგადასახადო გარემოს ცვლილებები უმეტესად იმ სექტორებზე მოქმედებს, რომლებიც საერთაშორისო ბაზრებთან არიან დაკავშირებული. ეს სექტორები დამოკიდებულნი არიან არა მხოლოდ ადგილობრივ მაკროეკონომიკურ პირობებზე, არამედ გლობალურ ფინანსურ დინამიკაზე. აქედან გამომდინარე, საგადასახადო პოლიტიკის ცვლილება გავლენას ახდენს:

- ეკონომიკური აქტივობის მოცულობაზე;
- საინვესტიციო გადაწყვეტილებებზე;
- კომპანიის სტრატეგიების გადასაწესებაზე.

სექტორები, რომელთა პროდუქტები და სერვისები გლობალურ ბაზარზე თავისუფლად გადაადგილდება, უფრო მაღალი მგრძობელობით გამოირჩევიან. მაგალითად, ფინანსური მომსახურება, საერთაშორისო ტრანსპორტირება, ტურიზმი და ტექნოლოგიური ბიზნესები საგადასახადო ცვლილებებზე სწრაფად რეაგირებენ.

გლობალური ეკონომიკური სივრცის ინტეგრაციის გაღრმავებასთან ერთად საგადასახადო პოლიტიკის ეფექტიანობა აღარ განისაზღვრება მხოლოდ დაბალი განაკვეთებით. ქვეყნებს ევალებათ ისეთი სტანდარტების დაცვა, როგორებიცაა საგადასახადო ბაზის შემცირება და მოგების გადატანა (BEPS)-ის ჩარჩო, მოგების განაწილების წესები და გამჭვირვალობის მოთხოვნები.

ასეთ პირობებში საქართველოს სტრუქტურა - სადაც მომსახურებაზე მოდის ეკონომიკის ნახევარზე მეტი - განსაკუთრებულად დამოკიდებულია საერთაშორისო შესაბამისობის ხარისხზე. საგადასახადო პოლიტიკის ყოველგვარი ცვლილება ამ სექტორებში ინვესს არა მხოლოდ მოგების გადაადგილებას, არამედ ოპერაციული მოდელების გადახედვასაც.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დინამიკა მიუთითებს, რომ მცირე და ღია ეკონომიკები მეტად რეაგირებენ საგადასახადო გარემოს ცვლილებებზე. თუმცა თანამედროვე მიდგომებში ინვესტიციის მოცულობა აღარ არის საკმარისი მაჩვენებელი; გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს მისი სტრუქტურა და ხარისხი.

პრაქტიკა აჩვენებს, რომ მხოლოდ საგადასახადო შეღავათებით მოზიდული კაპიტალი ნაკლებად მდგრადია. მნიშვნელოვნად უფრო სტაბილურია ინვესტიციები, რომლებიც მიმართულია:

- ცოდნაზე დაფუძნებულ პროდუქტებზე,
- ტექნოლოგიურ განახლებაზე,
- ადგილობრივი შესაძლებლობების გაძლიერებაზე.

ასეთი სახის ინვესტიციები ქმნის პროდუქტიულობის ზრდის, ახალი სამუშაო ადგილების და გრძელვადიანი კონკურენტუნარიანობის საფუძველს.

საქართველოს ეკონომიკაში მცირე და საშუალო

მენარმეობა მნიშვნელოვანი წილით არის წარმოდგენილი, თუმცა მათი ოპერირების სპეციფიკა მათ ხშირად აყენებს მაღალი ადმინისტრაციული ტვირთის წინაშე. საერთაშორისო საგადასახადო სტანდარტების სწრაფი ტემპით ცვლილება მცირე და საშუალო ბიზნესის (SME) სექტორისთვის განსაკუთრებული გამოწვევაა, რადგან:

- რეგულაციების ინტერპრეტაცია რთულდება,
- შესაბამისობის ხარჯები მატულობს,
- ინოვაციურ პროცესებში ჩართულობა დაბალია.

ამიტომ სახელმწიფოს პოლიტიკის მნიშვნელოვანი ამოცანაა მცირე და საშუალო ბიზნესის (SME)-ს სექტორის მხარდაჭერა, ცოდნის გაზრდა და ტექნოლოგიური რესურსებით უზრუნველყოფა.

საქართველოს ეკონომიკა, რომლის თითქმის 60% მომსახურებაზეა კონცენტრირებული, ძალიან მგრძობიარეა საგადასახადო პოლიტიკის ცვლილებების მიმართ. გლობალურ ეკონომიკურ გარემოში, სადაც საერთაშორისო შესაბამისობა სავალდებულო სტანდარტად იქცა, ქვეყნის სტრუქტურა მოითხოვს მაღალ ხარისხზე ორიენტირებულ ინვესტიციურ პოლიტიკას, მაღალი მობილობის სექტორების გაძლიერებას და მცირე და საშუალო ბიზნესის (SME) სექტორის სისტემურ მხარდაჭერას.

ეს მიდგომა ქმნის წინაპირობას არა მხოლოდ მოკლევადიანი სტაბილურობისთვის, არამედ გრძელვადიანი, მდგრადი ეკონომიკური განვითარებისათვის (იხ. ცხრილი 1).

საქართველოს ეკონომიკა ბოლო ათწლეულის განმავლობაში მნიშვნელოვან გამოწვევებსა და შესაძლებლობებს წააწყდა საერთაშორისო საგადასახადო რეფორმების კუთხით. ეს განსაკუთრებით შეეხო პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს, რომელთა მოცულობა დამოკიდებულია არა მხოლოდ ადგილობრივ საგადასახადო რეჟიმზე, არამედ გლობალურ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ გარემოზე.

2014-2018 წლებში საქართველოში საშუალო წლიური პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI)-ის მოცულობა შეადგენდა დაახლოებით 1.6 მლრდ აშშ დოლარს, რაც ქვეყნის მშპ-ის 7-10% წარმოადგენდა. ასეთი მაჩვენებელი რეგიონულ ეკონომიკებში მაღალ შეფასებად ითვლება და მიუთითებს საქართველოს მიმართ საერთაშორისო ინვესტორთა მაღალი ინტერესის არსებობაზე.

თუმცა, 2019-2021 წლებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა დაახლოებით 30%-ით შემცირდა. მცირედი კლება განპირობებული იყო COVID-19 პანდემიით, თუმცა მნიშვნელოვანი წვლილი ჰქონდა გლობალურ რეგულაციურ ცვლილებებსაც, რომლებიც ითხოვდა მენარმეთა სტრატეგიულ გადახედვას. ამ პერიოდში ინვესტორები მეტად ფრთხილდებოდნენ რისკების, რეგულაციების გამკაცრებისა და საერთაშორისო საბაზისო შემცირების შესაძლო გავლენის გათვალისწინებით.

2022-2023 წლებში დაფიქსირდა ინვესტიციების ნაწილობრივი აღდგენა. საერთაშორისო ორგანიზაციების (IMF, World Bank) შეფასებით, აღდგენის 40%-ზე

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI), მლნ დოლარი

წელი	პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI), მლნ დოლარი	შენიშვნა / წყარო
2017	1 990.5	პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები მაღალი იყო. ამას განაპირობებდა სტაბილური ეკონომიკური გარემო, უცხოური ინვესტორთა ნდობა და მსხვილი ინფრასტრუქტურული, ენერგეტიკული და სამრეწველო პროექტების განხორციელება
2018	1 350.6	დაფიქსირდა მნიშვნელოვანი შემცირება წინა წელთან შედარებით. კლება დაკავშირებული იყო პოლიტიკური და ეკონომიკური ფაქტორების ცვლილებებთან, რეგულატორული გარემოს განახლებასთან და გლობალური ეკონომიკის მცურავ ტენდენციებთან.
2019	1 367.8	ინვესტიციები წინა წელთან შედარებით თითქმის უცვლელი იყო. ეკონომიკა ნაწილობრივ სტაბილიზირდა, ინვესტორები კონცენტრირდნენ საბანკო, უძრავი ქონებისა და მომსახურების სექტორზე, რაც ხელს უწყობდა მცირე ზრდას.
2020	596.2	დაფიქსირდა მკვეთრი ვარდნა COVID-19 პანდემიის გამო. შეჩერდა მრავალი საერთაშორისო პროექტი, შემცირდა ინვესტიციები ტურიზმის, მომსახურების და წარმოების სექტორებში, ეკონომიკური აქტივობა თითქმის მთელ წელს შემცირებული იყო.)
2021	1 264.9	დაიწყო ეკონომიკური აღდგენა პანდემიის შემდგომი შოკის შემდეგ. ინვესტიციების ზრდა განპირობებული იყო ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელებით, საგადასახადო სტიმულებით და საერთაშორისო ინვესტორთა ნდობის ნაწილობრივ აღდგენით.
2022	2 224.2	დაფიქსირდა ინვესტიციების პიკი. ამას ხელი შეუწყო მსხვილმა საერთაშორისო პროექტებმა, ენერგეტიკული და ლოგისტიკური ინფრასტრუქტურის გაფართოებამ. უკრაინაში ომმა რეგიონალური გეოპოლიტიკური დინამიკა შეცვალა: ინვესტორებმა საქართველო უფრო სტაბილურ ალტერნატივად მიიჩნიეს, გაიზარდა ინვესტიციები ენერგეტიკასა და სატრანზიტო სექტორებში. გლობალური ინვესტორების მაღალი ინტერესი ეკონომიკაში მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო.
2023	1 928.5	დაფიქსირდა ზომიერი კლება წინა წელთან შედარებით. შემცირება გამოწვეული იყო გლობალური ეკონომიკური სუსტი ტენდენციებით, საერთაშორისო ბაზრების რყევებით და რეგულატორული გარემოს ცვლილებით.
2024	1 569.3	ინვესტიციები შემცირდა წინა წელთან შედარებით. ზრდა ძირითადად დაფიქსირდა ენერგეტიკასა და მაღალტექნოლოგიურ სექტორში, ხოლო სხვა სექტორებში დაფიქსირდა კლება. მონაცემები დაზუსტებულია commersant.ge-ის მიხედვით.

წყარო: შედგენილია ავტორის მიერ საქსტატის მონაცემების მიხედვით

მეტი განპირობებული იყო რეგიონული პოლიტიკური ფაქტორებით, რაც მიუთითებს, რომ ეკონომიკური მოტივაცია სუსტი რჩებოდა და საგადასახადო სტიმულები ინვესტორებისთვის უკვე ნაკლებად აქტიუალური იყო.
ამ მონაცემების საფუძველზე შეიძლება დადგინდეს, რომ დაბეგვრაზე დამოკიდებული ინვესტიციები არ არის მდგრადი და მათი ზრდა დიდწილად ექვემდებარება-

რება გარე ფაქტორებს. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია ინვესტიციების სტრატეგიული გადანაწილება ისეთ სექტორებში, რომლებიც ქმნიან რეალურ ეკონომიკურ ღირებულებას, ზრდიან ადამიანის კაპიტალს, ამყარებენ ინფრასტრუქტურულ შესაძლებლობებს და ზრდიან ქვეყნის გრძელვადიან კონკურენტუნარიანობას.
რაოდენობრივი მონაცემები აჩვენებს, რომ პირდა-

პირი უცხოური ინვესტიციები (FDI)-ს მოცულობის ხარისხი საქართველოსთვის უფრო მნიშვნელოვანი უნდა გახდეს, ვიდრე მისი რაოდენობრივი ზრდა. დაბეგვრის საფუძველზე მოზიდული ინვესტიციები მოკლევადიან ეფექტს ქმნიან და არ უზრუნველყოფენ ეკონომიკის მდგრად განვითარებას. გრძელვადიან პერსპექტივაში საქართველომ ინვესტიციური პოლიტიკა უნდა მიმართოს ინოვაციებზე, ცოდნაზე დაფუძნებულ ბიზნეს-სექტორებზე და მაღალი დამატებითი ღირებულების მქონე პროექტებზე, რაც შეამცირებს გარე ფაქტორების გავლენას და გაზრდის ეკონომიკური სისტემის მდგრადობას.

ფისკალური ანალიზი

თუ საქართველოში მომგებიანი გადასახადის სტრუქტურა მთლიანად შესაბამისი ვახდება საერთაშორისო გლობალური მინიმალური 15%-იანი გადასახადის მოთხოვნებს, სახელმწიფოს ბიუჯეტი მოკლევადიან პერიოდში შესაძლოა 400-500 მილიონი ლარით გაიზარდოს. თუმცა, აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ეს ზრდა არ იქნება სამუდამო და მას ახლავს რამდენიმე მნიშვნელოვანი ეფექტი, რომლებიც ცხადყოფს კლასიკურ ფისკალურ დილემას: მეტი შემოსავალი შესაძლოა მოყვეს ინვესტიციების შემცირებასა და ეკონომიკური აქტივობის შენელებას.

მოკლევადიანი ეფექტები

მოკლევადიან პერიოდში ბიუჯეტის ზრდა დამოკიდებულია იმაზე, რომ საქართველოში უკვე არსებულ კომპანიებს მოუწევთ გადასახადის რეგულარული გადახდა შესაბამისი განაკვეთით. ეს უზრუნველყოფს სახელმწიფო რესურსების ზრდას, რაც შეიძლება გამოყენებულ იქნას ინფრასტრუქტურულ პროექტებზე, სოციალური პროგრამების დაფინანსებაზე ან ეკონომიკის სტიმულირებაზე. თუმცა ამავე პერიოდში შესაძლოა მოსალოდნელი ეფექტებია:

- უცხოური ინვესტიციების დროებითი შემცირება, რადგან მაღალი გადასახადის პირობებში ზოგი საერთაშორისო კომპანია გადახედავს თავისი საქმიანობის ლოკალიზაციას;
- მცირე და საშუალო ბიზნესი (SME) შესაძლოა გაიზარდოს ფინანსური წნეხი, რაც ზრდის ადმინისტრაციულ ხარჯებს და შეიძლება შეფერხებდეს მათი განვითარება;
- ეკონომიკური ზრდის შენელება იმ სექტორებში, რომლებიც მნიშვნელოვან წილს შეადგენენ ქვეყნის ეკონომიკაში, განსაკუთრებით მომსახურების სფეროებსა და მაღალი მობილობის მქონე საერთაშორისო აქტივებში.

გრძელვადიანი ეფექტები

გრძელვადიან პერსპექტივაში ფინანსური ეფექტები უფრო სიღრმისეულ კონტექსტში შეიძლება განისაზღვროს:

- ბიუჯეტის შემოსავალი სტაბილიზირდება, რაც საშუალებას აძლევს სახელმწიფოს დაგეგმოს გრძელვა-

დიანი და პროგნოზირებადი ფისკალური პოლიტიკა;

- ინვესტიციები დაიწყებს ხარისხზე ორიენტირებას. კომპანიები, რომლებიც ქვეყანაში ინვესტირებენ მხოლოდ გადასახადის შემცირების მიზნით, დაკარგავენ მოტივაციას, ხოლო ინვესტიციები გადაინაცვლებს ისეთ სექტორებში, რომლებიც უზრუნველყოფენ ცოდნაზე დაფუძნებულ ზრდას, ინოვაციასა და მაღალკვალიფიციურ სამუშაო ადგილებს;
- ეკონომიკის სტრუქტურული ტრანსფორმაცია - მაღალმძლევადი ტექნოლოგიების, IT-სექტორის, ფინანსური სერვისებისა და ლოჯისტიკის განვითარების ხელშეწყობა გაზრდის ეკონომიკის მდგრადობას, შემცირდება მაღალი მობილობის მქონე კაპიტალის ხანმოკლე ეფექტი.

• ქვეყანა მიიღებს უფრო პროგნოზირებად ეკონომიკურ გარემოს, რაც ხელს უწყობს გრძელვადიანი ფინანსური სტაბილურობის შენარჩუნებას.

ასევე, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ BEPS-ის სტანდარტებისა და გლობალური მინიმალური გადასახადის პირობებში საქართველო იძულებულია გადახედოს თავის საგადასახადო პოლიტიკას, კერძოდ, მოარგოს იგი ისეთ მოდელზე, რომელიც მეტად ეფუძნება ეკონომიკის ხარისხსა და სტრუქტურას, ვიდრე შეინარჩუნოს მარტივი და დაბალი განაკვეთის მქონე მოდელი. ეს სტრატეგიული გადაწყვეტილება საშუალებას მისცემს ქვეყანას მდგრადი ფინანსური შემოსავლები მიიღოს და შეამციროს გარე შოკებისადმი დამოკიდებულება, რომელიც დღეს მნიშვნელოვან რისკად რჩება მცირე და ღია ეკონომიკისთვის.

საქართველოს ეკონომიკაში მცირე და საშუალო ბიზნესის (SME) წილი განსაკუთრებული მნიშვნელობით გამოირჩევა. ქვეყანაში მოქმედი კომპანიების დაახლოებით 97% სწორედ ამ კატეგორიას მიეკუთვნება, თუმცა მათი წილი ქვეყნის მთლიან ეკონომიკურ გამოშვებაში მხოლოდ 58%-ს შეადგენს. ეს ცხადყოფს, რომ მიუხედავად დიდი რაოდენობისა, მცირე და საშუალო ბიზნესის სექტორი ვერ ქმნის ეკონომიკაში პროპორციულ წვლილს, რაც ხაზს უსვამს მის მონყვლადობას გლობალურ ცვლილებებთან მიმართებაში, განსაკუთრებით საერთაშორისო საგადასახადო წესრიგის გამკაცრების პირობებში.

ადმინისტრაციული გამონევივა

მცირე და საშუალო ბიზნესი ყველაზე დაუცველია საერთაშორისო რეგულაციების მიმართ. საგადასახადო ბაზის შემცირება და მოგების გადატანა (BEPS) სტანდარტების, ტრანსფერული ფასების მართვისა და სხვა საერთაშორისო საგადასახადო მოთხოვნების თანმიმდევრული აღსრულება მათთვის სერიოზულ გამოწვევას წარმოადგენს. კონკრეტულად:

- საგადასახადო ბაზის შემცირება და მოგების გადატანა (BEPS) სტანდარტები რთულად გასაგებია - მცირე და საშუალო ბიზნესის კომპანიები ხშირად ვერ აცნობიერებენ, როგორ უნდა შეასრულონ ინვოისების სწორად დოკუმენტირება, ტრანსფერების მართვა ან საერთაშორისო ანგარიშგების ნორმების დაცვა. ეს

ცოდნის ნაკლებობა ზრდის საგადასახადო შემონმების რისკს და შეიძლება დამატებითი ფინანსური ჯარიმების მიზეზი გახდეს.

- ტრანსფერული ფასების მართვა მძიმე ტვირთია - მცირე კომპანიებს ხშირად არ აქვთ შესაბამისი სპეციალისტების მომსახურება ან რესურსი, რომ მოამზადონ გამჭვირვალე ტრანსფერული ფასების პოლიტიკა. შედეგად, ისინი იძულებული არიან დახარჯონ დამატებითი ფინანსური და დროითი რესურსი, რაც მათი საქმიანობის ეფექტურობას ამცირებს.

- საერთაშორისო ანგარიშგების ცოდნა არ აქვს - საერთაშორისო ფინანსური სტანდარტების (IFRS) ან საგადასახადო ბაზის შემცირება და მოგების გადატანა (BEPS)-ის მიხედვით ანგარიშგება მცირე კომპანიებისთვის ხშირად ტექნიკურად რთულია. გაუმართავი ანგარიშგება ზრდის რისკებს და ზღუდავს მათ კონკურენტუნარიანობას გლობალურ ბაზარზე.

- ადმინისტრაციული ხარჯი მკვეთრად იზრდება - საგადასახადო რეგულაციების დაცვა მოითხოვს როგორც ადამიანურ რესურსს, ისე ტექნოლოგიურ მხარდაჭერას, რაც მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის დამატებით ფინანსურ დაბრკოლებას წარმოადგენს.

მცირე და საშუალო ბიზნესის უმეტესობა აცხადებს, რომ საერთაშორისო შესაბამისობა მათთვის ზედმეტად რთულია. ეს არა მხოლოდ ფინანსურ და ადმინისტრაციულ ტვირთს ზრდის, არამედ მათ ბიზნესს აქტიურად აფერხებს ზრდისა და განვითარების პროცესში. შედეგად, მცირე და საშუალო ბიზნესის სექტორი უფრო მოწყვლადია გლობალური ცვლილებების მიმართ, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როცა საერთაშორისო საგადასახადო წესრიგი გამკაცრდება და დაბეგვრის სტიმულები მნიშვნელოვნად მცირდება.

სტრატეგიული მნიშვნელობა და სახელმწიფო როლი

მცირე და საშუალო ბიზნესი საქართველოს ეკონომიკის უმნიშვნელოვანესი რგოლია, რადგან იგი უზრუნველყოფს სამუშაო ადგილების შექმნას, სტიმულირებს ინოვაციებსა და ზრდის შიდა პროდუქტიულობას. შესაბამისად, სახელმწიფოს როლი მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერაში კრიტიკულად მნიშვნელოვანია. მიზანშეწონილია:

- განათლებისა და პროფესიული უნარების გაუმჯობესება, რათა მცირე და საშუალო ბიზნესის კომპანიებს ჰქონდეთ საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისობის უნარი;

- ფინანსური და ადმინისტრაციული მხარდაჭერის მექანიზმების შექმნა, რაც შეეხება ხარჯებს და ზრდის კონკურენტუნარიანობას;

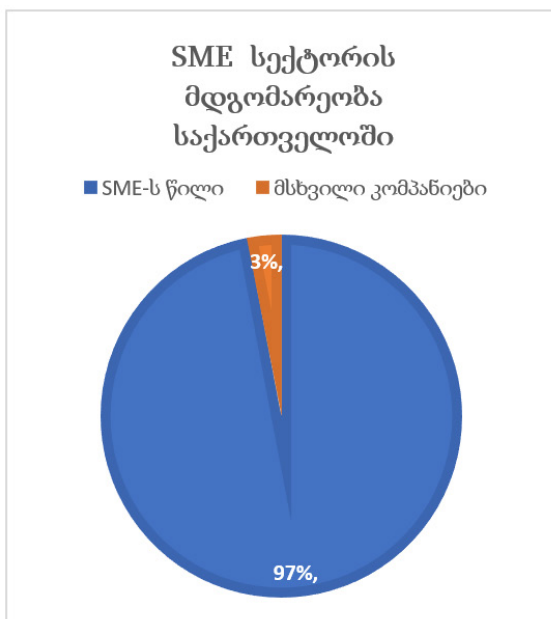
- ცოდნის გადაცემა და ტექნოლოგიური მხარდაჭერა, რათა კომპანიებმა შეძლონ ინოვაციების დანერგვა და გლობალურ ბაზრებზე აქტიური მონაწილეობა.

შესაბამისად, მცირე და საშუალო ბიზნესის სექტორის მხარდაჭერა და მისი სტრუქტურული გაძლიერება არ არის მხოლოდ ეკონომიკური საჭიროება - ეს წარმოადგენს ქვეყნის გრძელვადიანი კონკურენტუნარიანობის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან საყრდენს (იხ. დიაგრამა 1-2).

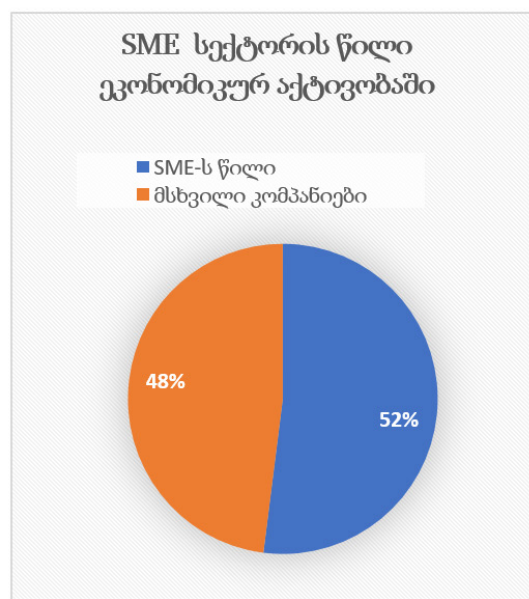
სტრუქტურული ტრანსფორმაციის აუცილებლობა

საქართველოს კონკურენტუნარიანობა გრძელვადიან პერსპექტივაში დამოკიდებულია იმ ფაქტორებზე, რომლებიც აღარ განისაზღვრება მხოლოდ საგადასახადო უპირატესობებით, არამედ ეფუძნება ქვეყნის

დიაგრამა 1

დიაგრამა 2

წყარო: შედგენილია ავტორის მიერ საქსტატის მონაცემების მიხედვით

შიდა განვითარების პოტენციალსა და ეკონომიკური სისტემის ხარისხს. თანამედროვე გლობალური გარემო მკაფიოდ აჩვენებს, რომ მდგრადი ეკონომიკური ზრდა იქ იქმნება, სადაც არსებობს ძლიერი ადამიანური რესურსი, განვითარებული ინფრასტრუქტურა, ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების ხელშეწყობა, ეფექტიანი ინსტიტუციური გარემო და ენერგეტიკული სტაბილურობა. შესაბამისად, საქართველოსთვის მნიშვნელოვან მიმართულებებს წარმოადგენს:

- ადამიანური კაპიტალის გაძლიერება - განათლების, პროფესიული უნარების და სამუშაო ძალის ხარისხის გაუმჯობესება, რაც ზრდის ეკონომიკის პროდუქტიულ პოტენციალსა და ინოვაციური აქტივობის შესაძლებლობებს.
- ხარისხიანი განათლების სისტემა - თანამედროვე საგანმანათლებლო პროგრამების ხელმისაწვდომობა, აკადემიური და პროფესიული განათლების რეფორმირება, რაც ემსახურება ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის ჩამოყალიბებას.
- ტექნოლოგიური ეკოსისტემის განვითარება - ინოვაციური სექტორების მხარდაჭერა, სტარტაპებისა და მაღალი ტექნოლოგიების დანერგვა, რაც ზრდის ქვეყნის მიმზიდველობას გლობალური ინვესტორებისთვის.
- ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება - სატრანსპორტო, ენერგეტიკული, ციფრული და ლოჯისტიკური ინფრასტრუქტურის განვითარება, რაც ეკონომიკურ ზრდას გარდაქმნის მდგრად პროცესად.
- ეფექტიანი და ნდობაზე დამყარებული ინსტიტუციური გარემო - გამჭვირვალე, პროგნოზირებადი და შედეგზე ორიენტირებული საჯარო მმართველობა, რომელიც ამცირებს ბიზნესის ხარჯებს და ზრდის ინვესტორთა ნდობას.
- ენერგეტიკული დამოუკიდებლობა და უსაფრთხოება - ენერგორესურსების დივერსიფიკაცია, განახლებადი ენერჯის განვითარება და ენერგოეფექტიანობის ზრდა, რაც ამცირებს გარე შოკების მიმართ მონყვლადობას.

ამ მიმართულებებზე დაფუძნებული სტრუქტურული ტრანსფორმაცია წარმოადგენს იმ საფუძველს, რომელიც უზრუნველყოფს საქართველოს ეკონომიკის გრძელვადიან მდგრადობას, ინვესტიციების ხარისხიან ზრდას და მეტ კონკურენტუნარიანობას გლობალურ ბაზარზე.

მსოფლიოში ინვესტიციები მიგრირებს იქ, სადაც არის რეალური წარმოება, ცოდნა, ინოვაცია და სტაბილური ინსტიტუციები.

საქართველოსთვის ეს გარდაუვალი გზაა.

ლატვიის გამოცდილება აჩვენებს, რომ მცირე და გახსნილმა ეკონომიკამ შეიძლება მიიზიდოს ინვესტიციები ისეთ პირობებში, როდესაც საერთაშორისო საგადასახადო რეჟიმი მკაცრდება. წარმატების მთავარი ელემენტები ლატვიაში არ იყო მხოლოდ დაბალი გადასახადები, არამედ მყარად ჩამოყალიბებული სამართლებრივი ჩარჩო, ეკონომიკური წინასწარ პროგნოზირებადობა და ინოვაციებზე ორიენტირებული სტრუქტურები. ეკონომიკური თანამშრომლობისა და

განვითარების ორგანიზაცია (OECD-ის) შეფასებით, ქვეყანაში მაღალი ხარისხის პროფესიული რესურსი და ტექნოლოგიური შესაძლებლობები იყო მნიშვნელოვანი ფაქტორი ინვესტიციების მდგრადობისათვის. ეს გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ გრძელვადიანი ინვესტიციები დამოკიდებულია არა მხოლოდ ხარჯების შემცირებაზე, არამედ იმ გარემოზე, რომელიც სტიმულირებს ეფექტურ გამოყენებას, ინოვაციურ აქტივობებს და ცოდნაზე დაფუძნებულ ზრდას. საქართველოსთვის ეს სიგნალია, რომ მომავალი ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა შეიქმნას ისე, რომ ინვესტიციები არა მხოლოდ შემოსავლის გაზრდას, არამედ ქვეყნის გრძელვადიან განვითარებას განაპირობებდეს.

დასკვნა

საერთაშორისო საგადასახადო წესრიგის ტრანსფორმაცია საქართველოს ეკონომიკას აყენებს კრიტიკული არჩევანის წინაშე. წლების განმავლობაში დაბალ განაკვეთებზე დამოკიდებული ინვესტიციის მოზიდვის სტრატეგია ეფექტური იყო მოკლევადიან პერსპექტივაში, თუმცა გლობალური მინიმალური გადასახადის და საგადასახადო ბაზის შემცირება და მოგების გადატანა (BEPS) სტანდარტების ჩართვის შემდეგ ეს მიდგომა მნიშვნელოვნად კარგავს ეფექტურობას. ქვეყნის განვითარების მომდევნო ეტაპი აღარ უნდა იყოს დამოკიდებული მხოლოდ საგადასახადო შეღავათებზე, აუცილებელია უფრო ღრმა, სტრუქტურული ხედვა, რომელიც ეფუძნება ქვეყნის შიდა ეკონომიკურ შესაძლებლობებს.

ახალი საგადასახადო გარემო ხაზს უსვამს ინვესტიციების ხარისხის მნიშვნელობას. მომავალი ინვესტორები, რომლებიც გადანყვეტილებებს მიიღებენ არა მხოლოდ დაბალ განაკვეთებზე დაყრდნობით, არამედ საქართველოს ეკონომიკის სტაბილურობის, ადამიანური კაპიტალის, ინფრასტრუქტურისა და ტექნოლოგიური პოტენციალის საფუძველზე, უზრუნველყოფენ მდგრად ზრდას. შესაბამისად, ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა გადაიზარდოს ინოვაციურ და ცოდნაზე დაფუძნებულ ეკონომიკაში, რომელიც მეტად მდგრადია გარე ფაქტორების მიმართ.

საქართველოს კონკურენტუნარიანობის ზრდის გზა უნდა განისაზღვროს შემდეგი სტრატეგიული მიმართულებებით:

1. ადამიანური კაპიტალის გაძლიერება - განათლების, პროფესიული უნარების, კვლევისა და ინოვაციების მხარდაჭერა ზრდის ეკონომიკის პროდუქტიულობასა და ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას.
2. ინოვაციური და მაღალი ტექნოლოგიების სექტორების მხარდაჭერა - სტარტაპებისა და მაღალტექნოლოგიური კომპანიების განვითარება შექმნის გრძელვადიან დამატებით ღირებულებას და შეამცირებს საერთაშორისო კაპიტალის მიგრაციის რისკს.
3. ინფრასტრუქტურული მოდერნიზაცია - სატრანსპორტო, ენერგეტიკული და ციფრული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება გაზრდის ეკონომიკური აქტივობის ეფექტურობასა და ქვეყნის მიმზიდველობას ინვესტორებისთვის.

4. ინსტიტუციური გარემოს გაუმჯობესება - გამჭვირვალე, პროგნოზირებადი და შედეგზე ორიენტირებული საჯარო მმართველობა შეამცირებს ადმინისტრაციულ ხარჯებსა და გაზრდის ინვესტორთა ნდობას.

5. ენერგეტიკული უსაფრთხოება და დივერსიფიკაცია - განახლებადი ენერგორესურსების განვითარება და ენერგოეფექტიანობის ზრდა ხელს შეუწყობს ეკონომიკის მდგრადობას გარე ფაქტორების მიმართ.

გლობალური გამოცდილება, მათ შორის ლატვიის მაგალითი, აჩვენებს, რომ მცირე და ღია ეკონომიკა შეიძლება იყოს ინვესტიციებისთვის მიმზიდველი მაშინაც, როდესაც საერთაშორისო საგადასახადო რეჟიმი მკაცრდება. ნარმატივის განმაპირობებელი მთავარი ფაქტორები გრძელვადიან პერსპექტივაში არა მხოლოდ დაბალი გადასახადებია, არამედ ძლიერი სამართლებრივი ჩარჩო, პროგნოზირებადი ეკონომიკა, მაღალი ხარისხის პროფესიული რესურსი და ინოვაციური სტრუქტურები.

ამ კონტექსტში განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია მცირე და საშუალო ბიზნესის (SME) სექტორის მხარდაჭერა, რომელიც საქართველოს ეკონომიკის უმეტესი ნაწილია. მათი მდგრადობა საერთაშორისო სტანდარტების დაცვის თვალსაზრისით მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ქვეყნის საერთო კონკურენტუნარიანობას. სახელმწიფო პოლიტიკამ უნდა უზრუნველყოს მჭიდრო დახმარება განათლების, საგადასახადო კონსულტაციების, ინოვაციური საქმიანობისა და ტექნოლოგიური განვითარების მიმართულებით, რათა მცირე ბიზნესმაც შეძლოს კონკურენცია გლობალურ ბაზარზე.

დასასრულს, საერთაშორისო საგადასახადო წესრიგის

ტრანსფორმაცია საქართველოსთვის წარმოადგენს როგორც გამოწვევას, ასევე შესაძლებლობას. ქვეყანამ უნდა გადადგას ნაბიჯები დაბალ გადასახადებზე დამოკიდებულიდან, ცოდნაზე, ინოვაციაზე და ხარისხიან ინფრასტრუქტურაზე დაფუძნებული ეკონომიკის მიმართულებით.

დამატებით, ეს გარდაქმნა ქმნის საფუძველს ახალი ეკონომიკური პოლიტიკისთვის, რომელიც ორიენტირებულია გრძელვადიან ზრდაზე, ინვესტიციების ხარისხზე, ტექნოლოგიურ განვითარებაზე და ადამიანური კაპიტალის გაუმჯობესებაზე. ამ გზით საქართველო არა მხოლოდ შეინარჩუნებს სტაბილურ პოზიციას საერთაშორისო ინვესტორთა თვალში, არამედ შეძლებს შექმნას თანამედროვე, მდგრადი, ინოვაციური ეკონომიკა, რომელიც შეძლებს სწრაფად ადაპტირებას გლობალურ გამოწვევებსა და საერთაშორისო საგადასახადო ცვლილებებთან.

გამოყენებული წყაროები:

1. <https://surl.li/gmumqf>;
2. <https://surl.li/jelutp>;
3. <https://surl.li/owipuw>;
4. <https://surl.li/dmgkjd>;
5. <https://surl.lu/wijkhk>;
6. <https://surl.lu/nvbtxp>;
7. <https://surl.li/gbucuh>;
8. <https://surl.li/jgwmlf>;
9. <https://surl.li/iwbove>;
10. <https://surl.lu/jrmtjv>.